

Pirmā pasaules kara iespaidā

1. uzdevums

Pirmā pasaules kara avotu analīze

Sasniedzamais rezultāts

- Es izvērtēju Pirmā pasaules kara būtību.
- Es izvērtēju Pirmā pasaules kara mācību mūsdienu sabiedrībai.

1. Strādā ar rakstītajiem avotiem!

Secini, kā iegūtā informācija atklāj Pirmā pasaules kara būtību!

2. Katram avotam izdomā virsrakstu un ieraksti to virs atbilstošā avota!

?
Angļu vēsturniece Fiona Reinaldsone (1987) Vācieši bija visprogresīvākie ķīmijas industrijas jomā. Viņi bija līderi gāzes ražošanā. Asaru gāzi vācieši sāka ražot 1915. gada janvārī. Pēc tam vācieši sāka ražot citas nāvējošās gāzes – hlora gāzi, fosgēnu un sinepju gāzi jeb iprītu. Arī angļi un franči drīz sāka frontē izmantot gāzi un gāzmaskas.
?
Vācu karavīra vēstulju fragmenti 18.10.1914. Diena un nakts mēs karojam. Mūs apšaudīja ar artilēriju. Tas bija briesmīgi. Es bieži guļu tikai 2 stundas dienā, jo baidos par savu dzīvību. Kaut nu man nenāktos iet bojā! 17.06.1915. Gribētu gan redzēt, cik ilgi mūsu Dievs Tēvs vēl noskatīsies uz kara šausmām. Cilvēki tiek nogalināti. Ar viņiem rīkojas briesmīgi. Paši laimīgākie ir tie karavīri, kuri krita kara sākumā. Franču ģenerālis par indīgo gāzu lietošanu Ipras kaujā (1915) Ciema tuvumā aina bija vienkārši traģiska. Visur bija bēgoši cilvēki, bez ieročiem, izbiedēti. Viņi neziņā skraidīja kā vājpātīgi. Cilvēki skaļi kļiedza pēc ūdens. Cilvēki splāva asinis. Daži cilvēki jau vārtījās pa zemi un veltīgi mēģināja elpot.

?

Fragments no ASV prezidenta V. Vilsona runas ASV Kongresā (1917)

Vācija realizē karu pret tirdzniecības kuģiem. Pašreizējais karš ir karš pret visu cilvēci. Tas ir karš pret visām valstīm. Amerikāņu kuģi ir nogremdēti. Amerikāņi ir nogalināti ar metodēm, kas mums rada dziļu sašutumu. Tādā pašā veidā tika nogremdēti un pazuda jūras dziļumā neitrālo un draudzīgo valstu kuģi un cilvēki. Netika ievēroti nekādi starptautiskie noteikumi. Izaicinājums ir mests visai cilvēcei.

Secini, kā dotie avoti raksturo Pirmo pasaules karu!

Kādu kara mācību mēs šodien esam aizmirsuši?

2. uzdevums

Pirmā pasaules kara propagandas plakātu analīze

Sasniedzamais rezultāts

- Es analizēju Pirmā pasaules kara propagandas plakātus.
- Es secinu, kādam mērķim plakāti ir radīti.

1. Strādā ar kara laika plakātiem un rakstīto avotu!

Ar kādu mērķi tika veidoti plakāti un rakstīts teksts?

Kādi paņēmieni tika izmantoti?

2. Pēc 1. nosacījuma izpildīšanas izdomā visiem avotiem kopēju nosaukumu

un ieraksti to 1. ailē tabulā!

?		Avotu veidošanā izmantotie paņēmieni (apraksti, kas parādīts plakātā, kādi vārdi izmantoti tekstos)	Ar kādu mērķi veidots plakāts? Kas par to liecina?
1. 	2. 		
Uz plakāta rakstīts: "Munīcija! Un atceries – obligācijas pērk lodes!"	Uz plakāta rakstīts: "Trešais valsts aizsardzības aizdevums. Parakstieties, lai Francija cīnās! Tiem, kas aug katru dienu!"		

?	Avotu veidošanā izmantotie paņēmieni (apraksti, kas parādīts plakātā, kādi vārdi izmantoti tekstos)	Ar kādu mērķi veidots plakāts? Kas par to liecina?
3. Uz plakāta rakstīts: "Militārais aizdevums 5 %. Vairāk naudas, vairāk arī ieroču un tuvāk uzvarai."	4. Uz plakāta rakstīts: "Nopērc jauno 4 ½ % kara aizdevumu!"	

?	Avotu veidošanā izmantotie paņēmieni (apraksti, kas parādīts plakātā, kādi vārdi izmantoti tekstos)	Ar kādu mērķi veidots plakāts? Kas par to liecina?
5. Uz plakāta rakstīts: “Nacionālajam dienestam vajadzīgas tavas rokas. Ja tu nevari kara laukā cīnīties par savu valsti – pastrādā tās labā!”		

?	Avotu veidošanā izmantotie paņēmieni (apraksti, kas parādīts plakātā, kādi vārdi izmantoti tekstos)	Ar kādu mērķi veidots plakāts? Kas par to liecina?
6. Aicinājums apmeklēt patriotisko mītiņu.		

?	Avotu veidošanā izmantotie paņēmieni (apraksti, kas parādīts plakātā, kādi vārdi izmantoti tekstos)	Ar kādu mērķi veidots plakāts? Kas par to liecina?
7. Uz plakāta rakstīts: “Neiznieko maizi! Ietaupi katru dienu 2 šķēles un palīdzi sakaut zemūdeni!		

?	Avotu veidošanā izmantotie paņēmieni (apraksti, kas parādīts plakātā, kādi vārdi izmantoti tekstos)	Ar kādu mērķi veidots plakāts? Kas par to liecina?
Fragments no atgādinājumiem par uzturu kara laikā Vācijā (1917) 1. Ēd mēreni! Veselam cilvēkam ir vajadzīgs daudz mazāk pārtikas, nekā parasti domā. 3. Neesi izšķērdīgs! Izmanto vismazāko drupačiņu! Vāri kartupeļus ar mizu! 5. Taupi maizi un miltus! Kurš daļu savu maizes kartīšu neizlietotas atdos atpakaļ, tas būs izdarījis vislielāko pakalpojumu Vācijai. 8. Ievēro visus nosacījumus! Tikai tad, ja katrs precīzi sekos šiem norādījumiem, mēs arī saimnieciski uzveiksīm ienaidniekus.		

3. uzdevums

Frīdriha Brieža devums latviešu strēlnieku cīņās

Sasniedzamais rezultāts

- Es informāciju atrodu avotos.
- Es noskaidroju un secinu, ka ikviens cilvēks ar savu darbību var ietekmēt vēstures notikumus.
- Es attīstu tekstpratības prasmes.

Izlasi tekstu!

Juris dzīvo un mācās Cēsīs. Septembrī viņš apciemoja brālēnu Robertu Rīgā. Līdz šim Juris ir bijis tikai Vecrīgā. Šoreiz brālēns Roberts viņam gribēja parādīt savu skolu. Juris ar interesi vēroja namus un lasīja ielu nosaukumus. Zēns secināja, ka ielu nosaukumos iemūžināta latviešu tautai nozīmīgu cilvēku piemiņa. Juris labi atcerējās, ka skolotāji stundās ir pieminējuši Merķeli, Raini, Oskaru Kalpaku. Bet Frīdriha Brieža ielā zēns kļuva domīgs. Juris pamanīja pie Roberta skolas pieminekli Frīdriham Briedim. Juris brālēnam neatzinās, ka līdz šim neko nav dzirdējis par Frīdrihu Briedi. Juris informāciju par šo vārdu nolēma uzzināt pats, kad atgriezīsies Cēsīs. Mājās Juris ierakstīja meklētājā: Frīdrihs Briedis.

Pirmā informācija, protams, *vikipēdijā*:

Frīdrihs Briedis – (dzimis 1888. gada 23. jūnijā Lavšas pagastā, miris 1918. gada 28. augustā Maskavā) bija latviešu strēlnieku pulkvedis. Plaši pazīstams ar personīgu izlūkgājienu vadīšanu. Briedim bija noraidoša attieksme pret boļševiku idejām.

Avots: https://lv.wikipedia.org/wiki/Fr%C4%ABdrihs_Briedis

Tad Juris uzklikšķināja: latviešu strēlnieki. Parādījās skaidrojums:

Latviešu strēlnieki bija latviešu karavīri. Viņi latviešu strēlnieku pulku sastāvā piedalījās Pirmā pasaules kara, Latvijas brīvības cīņu un Krievijas pilsoņu kara kaujās.

Kopumā 8 strēlnieku pulkos dienēja aptuveni 60 000 kareivju.

Avots: https://lv.wikipedia.org/wiki/Latvie%C5%A1u_str%C4%93lnieki

Tālāk Juris ar interesi lasīja Edītes Sandovičas rakstu “Mūžības skartais Briedis”:

“1915. gada vasarā nodibināja latviešu strēlnieku bataljonu. Poručiks jeb virsleitnants Frīdrihs Briedis nolēma stāties strēlniekos. Atļauju doties uz Rīgu viņš saņēma Virspavēlnieka štābā. Štābā Frīdrihu Briedi pazina. Par viņa drosmi un atjautību rakstīja avīzēs. Frīdriham Briedim bija arī apbalvojumi. Ģenerālis R. Bangerskis savās atmiņās rakstīja: «Augusta vidū Rīgā devos uz Daugavgrīvas cietoksni. Vagonā mani sveicināja jauns virsleitnants. Virsleitnanta krūtis greznoja Svētā Jura jeb Georga ordenis. Bet pie virsleitnanta sāniem bija Svētā Jura zobens.”

Aleksandrs Plensners rakstīja: “Briedis bija sirsnīgs, tomēr nekāda čomošanās nenotika. Ļoti labs un izpalīdzīgs. Savus strēlniekus saudzēja. Nesūtīja kaujās bez vajadzības. Kaujas uzdevumus vienmēr sīki izskaidroja. Abi uzbrukumi pie Veisiem tika iepriekš rūpīgi sagatavoti. Apmācībās Briedis pats vienmēr bija priekšā un visu vadīja. Briedis rādīja, kā pāriet dzeloņstieplu žogiem, kā izdarīt pārskrējienus. Briedis pirmais krita dubļos, lai rādītu pārējiem karavīriem piemēru.

1915. gada oktobris bija īpašs. Strēlnieki pirmajā kaujā pie Plakaniem un Veisiem guva pirmo uzvaru pār vāciešiem. Daugavgrīvieši noticeja Briedim. Briedis skaidroja, ka vācietis nav nekāds pārcilvēks. Vācietis nav ne gudrāks, ne spēcīgāks, ne drošāks. Ir jāapzinās savs mērķis un jātīc sev, savam spēkam.”

Avots: <http://www.tevijassargs.lv/ts/muzibas-skartais-pulkvedis-briedis/>

Juris par kauju pie Plakaniem uzzināja no cita avota:

“Briedis pirms kaujas bija labi izpētījis vācu pozīcijas. Briedis bija atradis pozīcijās kādu vēl tikai pusgatavu sektoru. Pret šo sektoru Briedis nolēma vērst savas rotas triecienu. Strēlniekiem vajadzēja šai vietā klusi pārgriezt ne visai plato stieplu žogu. Tad ar rokas granātām un durkļiem strēlniekiem būtu jāizsit pretinieki no šīs ierakumu daļas. Pēc tam strēlniekiem jāuzbrūk arī vāciešiem, kas atradās citos ierakumos.

Vācieši nebija vēl paspējuši sākt šaut, kad strēlnieki jau bija viņu ierakumos. Strēlnieki sāka cīnīties ar durkļiem un granātām. Šai kaujā viena latviešu rota sakāva 4 vācu rotas. Tikai 3 strēlnieki bija krituši un 8 ievainoti. Vāciešiem bija kritis 31 karavīrs, 34 karavīri sagūstīti un 45 ievainoti.”

Avots: A. Brocis. *Varoņu leģendas. Latvijas Kareivis*, Nr. 230, 09.10.1935.

Mājās pārnāca Jura tētis ar tikko nopirkto žurnālu “Pirmais pasaules karš”.
Tētis teica: “Tramvajā jau palasīju. Arī mūsu karavīri ir ieguvuši pasaules slavu.”
Žurnālā bija rakstīts:

“Nav šaubu, ka Frīdrihs Briedis ir vispazīstamākais un leģendām visvairāk apvītais latviešu virsnieks.”

Avots: *Pirmais pasaules karš*, Žurnāls “Nezināmā vēsture”, 56.lpp.

Juris piekriņotājam pamāja. Juris atzina, ka apbrīno Frīdrihu Briedi. Juris tagad labi saprot, kāpēc Frīdrihs Briedis ieguva augstākos militāros apbalvojumus un tik lielu autoritāti karavīru vidū.

Veic uzdevumus!

1. Izveido un uzraksti teksta virsrakstu!
2. Uzraksti, kurš rakstītais vēstures avotu veids ir citēts tekstā!
Uzraksti, kuru vēstures avotu veidu vēl pētīja Juris!
3. Izveido nelielu rakstiņu skolas avīzei rubrikā: “Vēsture mūsdienās ir modē!”
Izmanto tekstā doto informāciju un savas zināšanas!
4. Izlabo kāda 9. klases skolēna eseju! Pasvītāro kļūdainos apgalvojumus! Izmanto doto informāciju!

Frīdrihs Briedis bija viens no varonīgākajiem latviešu strēlniekiem, jo izcēlās ar drosmi un kauju pieredzi jau pirms cīņām Zemgalē. Viņš gan pārāk ātri nokomandēja iet uzbrukumos, īpaši pretinieka stratēģisko situāciju iepriekš neizpētot, un nesaudzēja savu karavīru dzīvības. Cīņās pie Plakaniem viņa karavīri grieza dzeloņdrātis, kaujā izmantoja durkļus, granātas un lielgabalus. Pats F. Briedis nevienā kaujā nav guvis savainojumus. Lai arī viņš bija viens no pirmajiem latviešu virsniekiem, kas pieteicās latviešu strēlnieku bataljonos, F. Briedis karā negāja bojā. Viņu nošāva vēlāk čekisti par strēlnieku aģitēšanu pret bolševikiem. Karavīri cienīja Frīdrihu Briedi aiz bailēm, nevis tāpēc, ka viņš būtu bijis cilvēcis. Viņa vārdā Rīgā mūsdienās ir nosaukta iela, pie viņa vārdā nosauktas skolas atrodas piemineklis.

5. “F. Briedis ir talantīgs un tālredzīgs armijas virsnieks.” Uzraksti argumentus šim apgalvojumam! Izmanto tekstā doto informāciju!
6. Izvērtē Jura veikto pētījumu! Kāpēc Jurim bija svarīgi internetā meklēt vēl citus informācijas avotus?

4. uzdevums

Sieviešu loma Pirmajā pasaules karā

Sasniedzamais rezultāts

- Analizēju un raksturoju sieviešu lomu Pirmā pasaules kara laikā.
1. Rakstītajos avotos vai tekstos noskaidro, kas notiek ar sabiedrību kara laikā!
 2. Izdomā visiem avotiem kopēju nosaukumu!
- Ieraksti to 1. ailē!

?	Ko var secināt no teksta fragmenta? Tavas pārdomas un izjūtas par lasīto
Latvijas mūsdienu vēsturnieks Ēriks Jēkabsons par izmaiņām sieviešu dzīvē kara laikā Armijā žēlsirdīgo māsu jau bija daudz. Blakus žēlsirdīgajām māsām parādījās sievietes ar citiem militāriem uzdevumiem. Lielbritānijas bruņotajos spēkos 1917.–1919. gadā pastāvēja Sieviešu Karaliskie Gaisa spēki, Jūras Kara flotes Sieviešu palīdzības korpuss un Autotransporta sieviešu leģions. Vācu karaspēku Austrumprūsijā cīņā pret krievu iebrucējiem atbalstīja vietējie partizāni. Starp partizāniem bija daudz sieviešu. Izcilu varonību parādīja anglietes, vācietes, francūzietes u.c. [Ēriks Jēkabsons. “Latvijas sievietes un bērni militārajā dienestā”]	
Pēc 1915. gada militārā situācija strauji mainījās. Bija nepieciešams lielāks darbaspēks. Tāpēc 1918. gadā tika reģistrēts miljons sieviešu. Šīs sievietes sagatavoja un izgatavoja munīciju armijas vajadzībām.	

?	Ko var secināt no teksta fragmenta? Tavas pārdomas un izjūtas par lasīto
Sieviešu policijas vienības Pirmās sievietes policistes parādījās tieši Pirmā pasaules kara laikā. Galvenais šo policistu uzdevums bija uzraudzīt disciplīnu un uzvedību sieviešu tekstila rūpnīcās un hostelos. Policistes veica arī dažādas pārmeklēšanas. Pārmeklēšanu laikā policistes pārbaudīja, vai kāda darbiniece darbavietā nav ienesusi kaut ko viegli uzliesmojošu.	
Jaunas darba iespējas sievietēm transporta industrijā Līdz ar straujo transporta līdzekļu pieaugumu pilsētās parādījās jaunas darbavietas. Sievietes varēja strādāt par konduktorēm, autobusu vadītājām, bagāžas nesējām un transporta apkopējām. Dzelzceļa nozarē strādājošo sieviešu skaits kara laikā pieauga no 9000 līdz 50 000.	

Secini, kā tabulā ievietotā informācija raksturo Pirmo pasaules karu!

Kā tu vērtē izmaiņas sievietes dzīvē? Pamato savu spriedumu!

5. uzdevums

Ar ko Pirmais pasaules karš atšķiras no iepriekšējiem kariem?

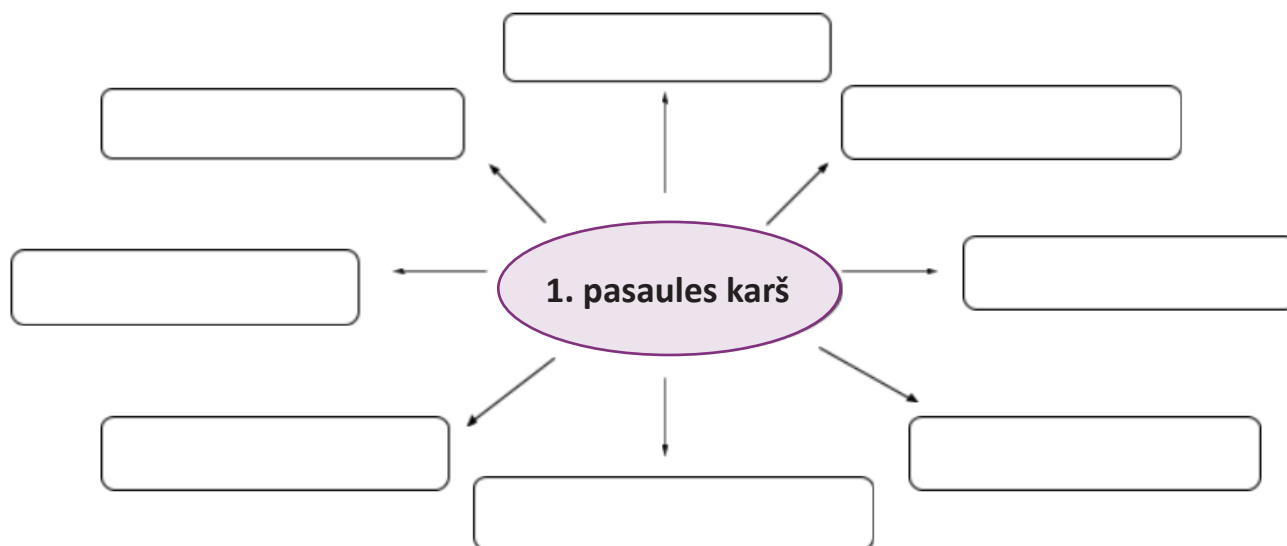
Sasniedzamais rezultāts

- Es izdaru secinājumus par Pirmā pasaules kara specifiku un tā atšķirībām no iepriekšējiem kariem.

1. Apkopojiet secinājumus un veidojiet ideju “zirnekli”!

Ar ko Pirmais pasaules karš izceļas vai atšķiras no iepriekšējiem kariem?

Rakstiet domu kartē!

2. Vai arī mūsdienās mēs sastopamies ar parādībām, kuras bija vērojamas Pirmā pasaules kara laikā?

Pamato savu secinājumu!